

Plaatsingslijst van het archief van C.E. (Elize) Scharten

Levensjaren 1876-1965

Jaren van het archief 1876-1965

Samengesteld door Cees van der Laan

Definitieve bewerkingen door Jasmijn Vervloet en K. Dagmare
Houniet

Collectie HDC | Protestantse Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 1180
Juni 2022

Inleiding

Cornelia Elisabeth Scharten (1876-1965) was een dochter van de lutherse predikant Karel Scharten (1836-1909) te Amsterdam. Twee van haar broers (Carel Theodoor en Theodoor) en een zwager (Karl Gramberg) waren eveneens luthers predikant, terwijl haar zuster Jenneke getrouwd was met zending Johannes Pik.

Elize was mede-oprichtster van het christelijke opvanghuis 'Welkom', dat in de rosse buurt van Amsterdam inwendige zending bedreef. Gedurende 1907 bezocht Elize een samenkomst van de Pinkstergemeente. Een jaar later zocht en ontving zij de doop met de Heilige Geest. Zij liet haar getuigenis in een klein pamflet *Tot Eer van God* drukken.

In februari 1911 werd Elize van Amsterdam uitgezonden naar de vrouwelijke zendingsschool van de Pentecostal Missionary Union (PMU) in Londen om vandaar in april 1912 naar China af te reizen. Elize voegt zich bij het echtpaar Arie en Elsje Kok die in 1910 als eerste zendelingen vanuit de Pinkstergemeente waren uitgezonden. Zij vestigen zich in Likiang in de provincie Yunnan dichtbij de grens met Tibet. Likiang ligt op de grote handelsroute van Kun-Ming naar Lhasa, de hoofdstad van Tibet. Dagelijks trekken karavansen langs deze weg. Behalve Chinezen en Tibetanen wonen de Naxi's in Likiang. De Naxi-stammen (ook wel Mosu genoemd) hebben Tibetaans bloed. Zodra enige bekeerlingen zijn gewonnen richt Kok een bijbelschool op waar evangelisten worden opgeleid. Vanuit Likiang worden een aantal buitenposten gesticht die onder leiding van inheemse evangelisten komen te staan. Meer Nederlandse zendingen komen naar Likiang, waaronder in 1916 Piet Klaver met zijn Engelse vrouw Rose Waters. Vanwege oververmoeidheid moet in 1919 Arie Kok en zijn gezin de post verlaten. Hij wordt kanselier van het Nederlands Gezantschap in Peking. Piet Klaver neemt de leiding van hem over. In 1921 arriveren Trijntje Bakker en Geertje Roos, beiden van Terschelling, in gezelschap van Elize die op eerste verlov is geweest. Door een erfenis van een oom is Elize financieel onafhankelijk. De Nederlandse zendingen werken samen met de andere PMU zendingen en later met zendingen uit Amerika en Duitsland. Vanwege een burgeroorlog moeten in 1927 alle zendingen China verlaten. Elize keert in 1929 terug naar China, gevolgd door Trijntje Bakker in 1931. Op die reizen tijdens haar verlov van en naar China bezoekt Elize verschillende keren Java waar haar zus Jenneke met haar man Johannes Pik zendingswerk doet. Vanaf 1931 zijn de Nederlandse zendingen met de Duitse Velbert Mission verbonden. Trijntje Bakker blijft tot 1938 in China. Elize wordt een begrip in Likiang en omstreken. Vanaf 1929 heeft zij de leiding van het werk. Aanvankelijk werkt zij voornamelijk onder de Naxi stam. Later (na haar tweede verlov) ook onder Lisu stam. Zij stelt de Naxi taal op schrift, geeft lees- en schrijfonderwijs, maakt een woordenboek en verzorgt de vertaling van het evangelie van Marcus, een catechismus en een liederenboek. Uit haar diverse publicaties en dagboeken blijkt dat zij de taal, gewoonten, cultuur en godsdiensten van haar werkgebied uitstekend heeft leren kennen. Tijdens de oorlogsjaren mogen de Duitse zendingswerkers niet op hun buitenposten blijven, maar moeten zij naar Likiang komen. Elize heeft een jaar tevoren een groot huis gekregen die zij aan de twee Duitse gezinnen afstaat. Zij wordt opgenomen in het huis van het Engels/Amerikaans zendingsechtpaar Andrews. In september 1945 moeten de zendingen vrij plotseling Likiang verlaten. Alleen de Duitse zendingen blijven nog een poosje achter. Met drie

verlofonderbrekingen (1919-21; 1927-29; 1934-36) en voorbereiding in Engeland (1911) meegeteld is Elize dan 34 jaar op het zendingsveld geweest. Elize reist met de familie Andrews naar India en vandaar naar Amerika, waar zij een ruim jaar verblijft. In 1947 is zij terug in Nederland. Zij vestigt zich in Zeist en blijft actief in de Pinksterbeweging. De laatste twee jaar zijn moeilijk, daar zij veel het bed moet houden. Op 19 juni 1965 overlijdt Elize te Zeist. Zij is dan bijna 89 jaar.

Elize was de eerste persoon die het Naxi Scheppingsverhaal naar een Westerse taal vertaalde en de enige die een Westerse tekst (Marcus Evangelie) naar het Naxi vertaalde. Latere vertalers van de oude Naxi teksten negeerden bewust het pionierswerk dat Elize eerder had verricht, waardoor haar vertaalwerk onbekend bleef. In zijn publicatie 'The Lady of Lijiang' beschrijft Duncan Poupard de unieke bijdrage die Elize heeft geleverd om de oude Naxi taal te ontsluiten en om de kennis van de Naxi cultuur te bewaren door haar schenkingen van materialen aan musea en archieven. Nieuwsbrieven en artikelen van Elize Scharten verschenen met enige regelmaat in de tijdschriften: *Welkom, Flames of Fire* (PMU), *Confidence*, *Spade Regen*, *Volle Evangelie Koerier*, *Vereenigde Zendingsvrienden* en af en toe in een tijdschrift van de Lutherse Kerk of in een dagblad.

Over het archief

De correspondentie van Elize met haar familie is bewaard gebleven in een familiearchief. Naast haar brieven bevat dit archief ook documenten, dagboeken, fotoboeken en zeldzame publicaties van haar vertaalwerkzaamheden. Toen het familiearchief in 2020 werd opgedeeld ontving Cees van der Laan op 9-6-2020 van de heer Chris Scharten de deelcollectie van Elize Scharten. Met goedkeuring van de heer Scharten is deze collectie in 2021 ondergebracht in het Historisch Documentatie Centrum/afdeling Protestants Erfgoed van universiteitsbibliotheek VU.

Veel gebruikte afkortingen:

Conf Confidence
FoF Flames of Fire
SR Spade Regen

Gebruikte literatuur

Cornelis van der Laan, 'Beyond the Clouds: Elize Scharten (1876-1965): Pentecostal Missionary to China', in Wonsuk Ma en Robert P. Menzies, *Pentecostalism in Context*. Journal of Pentecostal Theology Supplement Series 11 (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1997), 337-360.

Duncan Poupard, 'The Lady of Lijiang: Contextualising a Forgotten Missionary Translator of Southwest China', *Bulletin of the John Rylands Library* 94/2 (Autumn 2018), 95-114.

Laatste bewerking

In juni 2022 werd de laatste hand gelegd aan de inventaris van Cees van der Laan. Aan de omslagen en stukken werden inventarisnummers toegevoegd; sommige beschrijvingen werden aangevuld, sommige ingekort door aanvullende informatie in voetnoten onder te brengen.

Krantenknipsels 30-12-1939 Algemeen Handelsblad 'Junnan, de steen des aanstoots voor maarschalk Tsjiang Kai-sjek', 'Tsjiang Kai-sjek als christen' en knipsel uit *Trouw* 20-3-1976 JJ Buskes over jubileum Pinksterbeweging werden uit het archief verwijderd omdat deze online raadpleegbaar zijn.

K. Dagmare Houniet
Juni 2022

Plaatsingslijst

De nummers zijn inventarisnummers

Personalialia, biografische gegevens en documenten

1. Bewijs van geboorte-inschrijving, 1876.
Uittreksels geboorteregister, 1911, 1947.
Paspoorten afgegeven Canton (11 okt. 1919), Hongkong (2 nov. 1929), Kunming (15 juli 1945, verlengd tot 30 juni 1951), Provincie Utrecht (20 apr. 1953, verlengd tot 26 apr. 1960.), 1919-1960.
Missionars-Ausweis van de Vereinigte Missionsfreunde inzake Scharten, 20 okt. 1935.
Pinksterzangkoor zendingsslied n.a.v. bezoek Scharten, 7 jan. 1936.
Gedicht [van haar nicht Jo Gramberg] bij 60^e verjaardag Scharten, 5 juli 1936.
Aanvraag visum voor VS, 1 jan. 1945.
Verlenging tijdelijk verblijf VS, 14 mrt. 1947.
Bewijs van verleende vestigingsvergunning van de gemeente Zeist, 23 juni 1947.
Bewijs van aanmelding in het bevolkingsregister, datum afgifte 11 aug. 1947.
'Vergunning tot het in gebruik nemen van een woongelegenhed' voor het perceel Joh.v. Oldenbarneveldtlaan 66 te Zeist, 10 nov. 1952.
Diverse stukken betreffende overlijden: akte, rouwkaart met notities liturgie, condoleances plus register, 1965.
Typoscripten voorzien van (met de hand ingevulde) biografische gegevens en gegevens betreffende het werkzame leven van Scharten, z.d.

Verklaring en ontvangen brieven betreffende het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden

- Verklaring van schenking aan Museum Volkenkunde Leiden, 16 dec. 1936.
Rijksmuseum Volkenkunde verklaring bruikleen 6 boeken, 8 rollen, 29 dec. 1936.
Rijksmuseum Volkenkunde taxatie stukken in bruikleen fl. 4.000, zijnde 8 rolschilderingen en 6 Tibetaanse manuscripten, 9 aug. 1965.
Rijksmuseum Volkenkunde dank voor schenking, 8 nov. 1965.

Ansichtkaarten

- Ansichtkaart 'Paschen 1887 'Aan Elisabeth van Vader', 1887.
Ansichtkaart met foto 'Bid voor mij' aan R. van Oosbree, z.d.
1 omslag

Betreffende de arbeid van Elize en Jenneke Margaretha Johanna (Jens) Scharten in opvanghuis Welkom

2. Brieven betreffende christelijk opvanghuis Welkom
Jens Scharten (3x), 1901.
Moeder Scharten (1x), 1902.
Lize Scharten aan Theo en Em Scharten, 1905 (1x), 1906 (1x).

Liederen inwijding Welkom Tehuis 16 sept. 1903; Ver slag Welkom feb. 1903; Idem feb. 1904; Fondswerving feb. 1903; uitnodiging Kerst 1905; kwitantie jaarlijkse contributie; advertentie mei 1908; 25 jaar Welkom, 1903-1928.

Welkom complete nummers van dit tijdschrift:

3 t/m 13 (jan/febr 1905 t/m okt/nov 1906); 15 t/m 16 (feb/april 1907 t/m april/juni 1907); 18 t/m 19 (nov 1907 t/m feb/april 1908); 22 t/m 26 (juli/sep 1908 t/m april/mei 1909); 30 t/m 33 (juni/okt 1910 t/m maart/april 1911).

1 omslag

Diverse stukken

3. Zeichenheft; tekenschrift van Scharten met tekeningen van bezienswaardigheden in Duitsland (vooral monumenten en kastelen), juli 1893.
1 deel

Vertaalwerk en stukken betreffende (werk in) China en Tibet, overlijdensbericht

4. Visitekaartjes van Scharten en uitnodigingen voor haar lezingen, overlijdensbericht van haar overlijden, knipsels, 1929-1965 en z.d. Chinese tekening, Chinese brief, Chinese traktaten, velletjes met Naxi en Chinees, envelop met Chinees geld, envelop met 11 lege enveloppen van brieven uit China 1933-1941 en z.d.
Een envelop bevat een knipsel uit *Blad voor Philaterie* met vermelding van de lange bezorgroute van deze brief uit Tali 18-11-1941. Klaver, P., en T. Bakker, 'In Memoriam', *Pinksterboodschap*, 1965. Kaart van Likiang e.o. met Tibetaanse stammen, z.d.
[N.B.: Voor de kaart van Likiang e.o. zie ook inv.nr. 14.]
1 omslag

Dagboeken handgeschreven

7 losse delen, waarvan 2 delen (10 en 11) opgenomen zijn in één omslag

5. Dagboek 1. December 1913-augustus 1915, 1915¹.
6. Mei 1915-februari 1916.
7. Februari 1916-november 1916
8. Banque de l'Indo Chine, 'zesde stuk', 1920².
9. Evangelisatietocht 23 februari – 15 april [1925]³. Losinliggend: 'Reis van China naar Holland over Amerika september 1945-november 1945'.
10. Thibet: Beschrijving van land, weer, bewoners, cultuur, ca. 1913⁴.
11. Kopie van 'Reis van Java naar Europa: Egypte en Palestina', 1935⁵.

¹ Reis van 14 oktober 1914-6 juni 1914 werd gepubliceerd in *De Nederlander* van 4 februari 1915.

² (Gepubliceerd in *Uit het binnenland van China*, 1922 pp. 25-30)

³ Gepubliceerd in *Spade Regen* 18/6 1925:94-96; 18/7 1925:106-110, als Elize Scharten, 'China: Onze Zendelingen op reis' Het verslag in de publicatie loopt na 15 april nog door t/m 18 april 1925.

⁴ 24 pp, omslag los. Vanwege spelling Thibet geschreven in haar eerste jaren 1912-1913. In haar dagboeken (vanaf december 1913) is het steeds Tibet.

⁵ Het originele stuk is niet aanwezig.

Publicaties

12. *Na-Shi. Kae So T'E-Keh. Likiang Fy-Yin T'ang Fa.* Shanghai: Mei Hwa Shu Gwan Yin, 1914.
[E. Scharten] *He k'u-deh-kgeh tè-geh* Kediri: Kedirische snelpers, 1920.
Mosu hymnbook translated by E. Scharten with the help of two Mosu evangelists.
E. Scharten, *Uit het binnenland van China.* Amsterdam: G.R. Polman, 1922⁶.
[E. Scharten], *Na-Hsi Mark.* Shanghai: British & Foreign Bible Society, 1932.
[E. Scharten], *Nahsi Catechism.* Likiang, Yunnan, 1933.
[E. Scharten], *Nahsi Hymnbook.* Likiang, Yunnan, 1933.
Chinees Christelijk vragenboekje, z.d.
1 omslag

Tijdschriften met publicaties Cornelia Elisabeth Scharten

13. Tijdschriften en knipsels met publicaties betreffende C.E. Scharten, 1912-1985.
[N.B.: Zie bijlage 3.]
1 omslag
14. Brieven van Scharten verzonden naar familieleden en brieven van zendeling Arie Kok aan Theo Scharten, 1911-1954.
[N.B.: Zie ook bijlage 1.]
Typoscript met kladden 'Bezoek aan de Lamaserie te Chon-Tien' en kaart van Likiang e.o. met Tibetaanse stammen, z.d.
[N.B.: Voor de kaart van Likiang e.o. zie ook inv.nr. 4.]
'Greeting from China Calendar 1939' verzonden door Scharten aan 'Theo en Emmy', [1938].
Briefkaart met kerstwensen en boekenlegger met opschrift verzonden door Scharten, 1945 en z.d.
1 omslag
- 15-17. Fotoalbums Elize Scharten, ca. 1878-1963.
3 delen
[N.B.: Zie ook bijlage 2 voor beschrijvingen op stuksniveau.]
15. (A.) Blauw, 1911-1930
16. (B.) Bruin, 1913-ca. 1944
17. (C.) Bruin, ca. 1878-1963

Publicaties Elize Scharten

18. Scharten, K.. 'Genealogie van de familie Scharten' in *Gens Nostra* 34/2 (1979), 49-60.
1 deel
19. Scharten, K., aangevuld door C.A. Scharten, *Genealogie van de familie Scharten.* Zutphen: eigen beheer, 1998.

⁶ De pp. 4-17 komen overeen met groot deel van het interview in Soerabaisch Handelsblad 2 en 3 februari 1920, alleen begin en slot is anders. De tekst is in 1921 in delen gepubliceerd in Spade Regen. De pp. 25-30 komen overeen met Dagboek 3.

1 deel

20. Scharten, C.A., *Parenteelstaat Scharten-Stumphius*. Rotterdam: eigen beheer, 2003.
1 deel

Bijlage 1: 45 brieven en briefkaarten uit de periode 1911-1954

Datum	Onderwerp
1911 02 12	Londen, Lieve brs. en zrs. plus broer Theo
1912 06 02	Arcadia, Beste menschjes
1912 06 27	Hongkong, Consulaat aan Theo: CES 8 juni vertrokken
1913 01 11	Yunnanfu, verslag voor familie
1913 02 10	Yunnanfu, aan neefje Karel Scharten die 9 jaar wordt, zoon van Theo
1913 10 ?	Likiang, briefkaart aan Theo in Hoorn
1913 10 28	Likiang, briefkaart aan Theo in Hoorn
1917 10 04	La Bao, aan Theo en Emmy
1917 12 18	Likiang, aan Theo en Emmy in Gouda
1917 11 11	Likiang, Arie Kok aan Theo, Elize heeft typhus
1917 11 30	Likiang, Arie Kok aan Theo, Elize knapt op
1917 12 15	Likiang, Arie Kok aan Theo, Elize bijna hersteld
1920 06 10	Batoe, aan Theo en Emmy
1922 07 17	Likiang, aan Theo en Emmy over Naxi en Polman
1922 10 31	Ho-ch'in, Beste menschjes
1926 05 10	GR Polman een [K] Scharten over situatie zending in Likiang
1927 08 06	Malang, aan Theo en Emmy, vraagt logies
1930 03 20	Likiang, Beste menschjes, bijna hersteld
1931 01 11	Likang, aan broer Carel, uitleg Nahsi schrift
1932 10 31	Likiang, Rondzendbrief
1933 09 04	Likiang, aan neef Karel die vanaf nu haar zaken thuis regelt
1935 01 07	Likiang, aan Karel, o.a. over schuld zr. Polman
1935 06 21	Malang, aan Karel
1935 11 15	Tübingen, aan Karel en Lous, felicitaties met hun huwelijk 25-9-1935
1936 02 22	Apeldoorn, aan Karel

1936 06 22	Rossdorf, aan Theo en Emmy, briefkaart
1936 07 16	Midsland, aan Karel
1937 01 21	Shanghai, aan Theo en Emmy
1937 06 01	Nta-Ku, aan Theo en Emmy
1937 11 01	Likiang, aan Karel
1938 04 01	Rondschrijfbrief met notities aan Carel en Margo.
1938 05 30	Taku, aan Theo, in fotoboek B47
1939	Shanghai, Kalender
1939 12 29	Likiang, aan Karel en Lous
1940 01 09	Likiang, aan Karel en Lous, vraagt om gordijnen
1940 09 24	Likiang, aan Karel en Lous
1943 05	Likiang, aan br. P. Klaver
1945 11 24	Calcutta, aan R. Schar ten in Zeist, kerstkaart
1945 12 05	Calcutta, aan Karel en Lous
1946 04 01	Long Beach, aan Karel
1946 06 16	Laguna Beach, aan Karel
1947 03 24	Berkeley, aan Karel en Lous
1947 05 13	Chicago, aan Karel en Lous
1947 11 17	Den Haag, aan Lous, vanuit huis zr. Bakker
1950 02 13	Si Chi Yuan aan CES (Shi Chiao Si) uit Hsi Kuan, Yunnan (vertaling)
1954 12 02	Redactie Het Parool aan CES over publicatie, met manuscript artikel

Bijlage 2

In de bijlage wordt per boek elke pagina beschreven. Alle foto's zijn gescand met een verwijzing naar de pagina (de eerste pagina van boek A is: A01 enz.). Boeken A en B bevatten ook veel knipsels uit tijdschriften, kranten en andere documenten. Deze documenten zijn niet gescand, maar wel zijn er foto's van de hele pagina's gemaakt.

Nagenoeg alle teksten bij de foto's en bij de knipsels zijn hieronder opgenomen, ook de teksten op de achterkant van sommige foto's. Bij foto's zonder datering is waar mogelijk met potlood een datering bijgeschreven. Bij de meeste knipsels kon de bron worden gereconstrueerd en werd deze eveneens met potlood bijgeschreven.

Onderschriften bij foto's lijken afkomstig te zijn van haar broer Theo Schar-ten (in derde persoon geschreven), soms door Elize zelf (eerste persoon) of door Theo geciteerd. Op de foto bij het krantenartikel 'Tractaatjes' in 1954 houdt Elize het blauwe fotoalbum vast bij pagina 20. Sommige foto's heb-ben tekst op de achterkant, vaak van Elize zelf, al deze teksten zijn hieronder opgenomen. De verwijzingen naar Conf, FoF of SR zijn door C. van der Laan toegevoegd.

Album B bevat vele foto's, knipsels en andere documenten van het 2^e en 3^e ver- lof en van de 3^e en 4^e periode in China. De bijgeschreven tekst is moge- lijk van Theo Schar-ten. In deze teksten wordt ES 'Lize' en 'Tante Lize' ge- noemd, soms wordt uit een brief van ES geciteerd.

Het album begint met de vlucht uit Likiang in april 1927 vanwege onlusten (pp. 1-4). De reis gaat via Birma, India en Java naar Nederland voor een noodgedwongen tweede ver- lof dat tot juni 1929 duurt (pp. 5-7). ES houdt le- zingen over het werk in China. De derde reis naar China gaat dit keer over land, via Duitsland, Rusland en Siberië naar China. ES blijft enkele maanden in Peking alvorens door te reizen naar Yunnan (8-11).

In de Chinese namen wordt ch door Schar-ten ook wel fonetisch als dz of dzj gespeld (Chong komt ook voor als Dzong of als Dzjong). De thuisbasis Li- Chiang (of Li-dziang) wordt hieronder steeds als Likiang gespeld. Sh wordt ook wel gespeld als Hs. De naam van een naaste medewerker de Tibetaanse evangelist word vooral in het begin als Shüen gespeld en later vaak als Hsüen. De stam Mo-Soe of Mo-Su is dezelfde als Na-hsi of Na-shi, tegen- woordig is dat Naxi. Yunnan is de naam van de zuidwestelijke provincie. De toevoeging fu betekent stad. Yunnan-fu (later wordt dat Kunming) is de hoofdstad van de provincie Yunnan. Als de naam van de stad niet gelijk is aan die van de provincie wordt de toevoeging fu vaak weggelaten: Likiang- fu is meestal Likiang, Tali-fu meestal Tali.

A. Blauwe album, 38 pagina's (inv.nr. 15)

A01	Paspoort, Hongkong, 1-9-1912, 1 jaar geldig.
A01	Paspoort, Canton, 11-10-1919, 1 jaar geldig, met foto.
A01	Drie ansichtkaarten Huize Welkom, lunchuitnodiging overheid Yunnan.
A02	Foto: Training Home PMU Londen, King Edward Road 116, feb 1911 – voorjaar 1912.

A02	Nieuwjaarswens van Carel en Margo Scharten.
A02	Knipsel Welkom nr 77, tweede blad april 1924, fondswerving.
A02	Knipsel Alg Handelsblad 'Welkom, een zilveren jubileum' [1928].
A02	Knipsel SR jan-feb 1911 ES roeping voor zending.
A02	Knipsel 9-2-1912 zendingsbijeenkomst Hoorn Ned Luthers Gen, spreker ES.
A03	Handschrift: De eerste dagen van mei 1912 op reis gegaan naar China, 8 juni in Hongkong aangekomen en 16 juni te Yunnan-fu. Na een kort verblijf in Tali-fu (feb-april 1913), kwam zij in begin mei in Likiang.
A03	Kaart Provincie Yunnan met zendingsposten en stammen.
A03	Knipsel SR 1924 10 met foto koperen tempel nabij Yunnan-fu.
A03	Knipsel Confidence met foto Yunnan-fu East Gate.
A03	Knipsel SR maart-mei 1912 over vertrek ES met Elizabeth M. Biggs.
A04	Brief van meisje met vertaling en toelichting van Theo Scharten, uit brief ES 11-1-1913.
A04	Twee visitekaartjes ES, de eerste uit 1912 slechts 1 jaar gebruikt, met Chinese naam ES.
A04	Foto Arie Kok met tekst ES achterop: 'Mr. Kok op het punt van te vertrekken naar Likiang. Hij zit te paard. De man naast hem is zijn bediende. De man met de grote hoed is de knecht van de paarden. De halve man rechts is de colporteur, om Bijbels onderweg te verkopen. Het paard is gepakt met de bagage. Zoo hoop ik ook spoedig te vertrekken. Denkelijk zal ik ook zo'n grote hoed dragen in het binnenland. Het is de bescherming voor regen en zon. Yunnan-fu.
A05	Nieuwjaarswens 1913 ES in Chinees plus uitnodiging voor kerstfeest.
A05	Foto: 'gelogeed in Dzong-tien, 8 dagen de richting van Tibet uit'. Op achterkant: 'De binnenplaats van een Tibetaans huis. Beneden wordt gebruikt voor het vee en daarboven omgeven van een gaanderij dient al woning. Dit huis werd door Miss Biggs en mij bewoond in het jaar 1916. De Tibetaanse evangelist houdt het paardje vast, cf. SR 1924 07.
A06	Twee foto's Het oude huis te Likiang, met bijschrift: rechter zijvleugel Miss Biggs voor het venster van haar kamer boven. Midden gebouw Arie Kok. Linker zijvleugel (bewoond door de nationale werkers). Arie Kok met vrouw, twee evangelisten en kinderen.
A06	Foto 3: Versiering op Kerstfeest in het allereerste jaar op de binnenplaats aangebracht 1913
A06	Foto 4: Lize met de fam. Kok en Miss Biggs, dec. 1914
A07	Foto De Li-Chiang vlakte
A07	Foto 1915 Sneeuwberg (28000 Engelse voet) van Yunnan, gezien vanuit Lize's huis te Likiang, een der grootste ter wereld.
A07	Foto Dansende Tibetanen te Likiang, cf SR 1924 11.
A07	Knipsel Confidence 1916 11 met foto View of Likiang
A08	Knipsel met foto uit SR 1926 05 'een gezicht op de sneeuwbergen'
A08	Knipsel Confidence July-Sept 1922 A Letter from Bro. Klaver met foto boekenstal Likiang
A08	Knipsel Confidence Oct-Dec 1923 Miss Ives at Likiang

A08	Knipsel SR 1919 08 Onze zendelingen te Likiang met gezin Kok, Biggs en ES, foutief wordt jongste kind een zoon genoemd i.p.v. meisje.
A08	Knipsel Confidence 1923 met bericht over Likiang
A08	Foto gezin Kok met 3 kinderen en 7 helpers in de tuin. Namen helpers in een kring om gezin Kok vlnr: 1 (linksonder) br. Li de evangelist, de rechterhand van br. Kok; 2 Onze Tibetaan, waarvan we niets als genoeg hebben. Een uitverkorene Gods, door ieder bemint en geacht; 3 een Shi-fan die naar de paarden kijkt en met br. Kok altijd mee op reis gaat; 4 ook een Tibetaanse jongen. Hij is de hulp van zr. Kok in de keuken; 5 een Na-shi die enige maanden in huis is geweest om onderwezen te worden; 6 onze kok die zeer geschikt is en alles beheerst in de keuken; 7 de oude man die dikwijls met ons zusters op reis gaat. Bij gezin Kok: de tweede jongen van zending Kok, hij is mijn lieveling, van dezelfde leeftijd als mijn naamgenoot Elize Pik op Java; zending Kok; de oudste van zending Kok; zuster Kok met haar enigst meisje. Zij heeft zulke heldere ogen lichtblauwe ogen. [SR 1922 01].
A09	Foto De evangelisatietent te Likiang 1914 [28 maart t/m 1 april]. Het witte doek met de Chinese karakters is een lied, te zingen bij de samenkomst. De tekst boven den ingang is gemaakt van wit papier op rood doek. De vier grote karakters (te lezen van rechts naar links) zijn: fute-in-chiang-tang (evangelisatiezaal).
A09	Foto Dezelfde evangelisatietent met mensen gevuld. De met + getekende jongen is de Tibetaanse knaap die genadiglijk staande bleef tegen alle verleiding en verzoeking om van het geloof af te vallen. Miss Biggs, het Schotse meisje waarmede Lize naar China reisde en thans samenwoont, zit op den achtergrond. 1914. [Hsüen-ming-deh sinds 9-2-1914 terug]
A10	Foto De thetent op het jaarmarktplaatsje 1914
A10	Foto Chinees theater op het jaarmarktplaatsje te Likiang 1914
A10	Knipsel SR 1923 04 Marktprediking op jaarlijkse paardenmarkt in Likiang
A11	Tentfoto achterkant: De Evangelisatietent op de jaarlijkse markt te Li-Kiang. [SR 1924 07]
A11	Foto Arie Kok met drie lama's. Deze zijn drie geslachten. De oudste, met het gebedswiel in de hand en de kralenkrans om den hals is het hoofd van een der lamakloosters uit de buurt van Likiang. Hij maakt aanspraak op den titel van 'een levende Boeddha'. De kleding is zeer schilderachtig met het mooie rood van hun Tibetaanse stof. Ze zitten voor de kleine vergaderzaal in het Zendingshuis. Deze doet ook dienst als ontvangstkamer, waar de Chinese evangelist altijd is om de medewerkers te ontvangen en van thee te voorzien. [Conf 1916 04]
A11	Knipsel met foto uit Confidence en in SR 1921 10 dezelfde foto met Elize erbij.
A12	Chinees lied gezongen bij gelegenheid van Shüen-Ming-deh's huwelijk, 1918. [later wordt Shüen als Hsüen gespeld]
A12	Chinees etiket op pakje koekjes
A12	Foto Bijbel-klas vlnr 1 Kok; 2 Chiao, Ming-chia, a business man; 3 Ho, Na-shi, old man of 72 years; 4 Li, onze evangelist, een Chinees; 5 Mang, Ming-chia; 6 Ho, Na-shi, bestemd voor het werk in

	de bergen; Shüen, Tibetaan, 17 jaar oud, die, indien de Heer voortgaat in zijn hart te werken, veel belooft voor de toekomst.
A12	Knipsel Evangelist Chao en zijn gezin. [SR 1924 12]
A13	Voorkant SR 1919 12 'een groep Tibetanen', tevens de originele foto los met achterop de tekst 'Tibetaanse bedevaartgangers', tevens in FoF 1917 02, foto geschat eind 1916.
A13	Knipsel SR 1919 11 'kamperen in de open lucht' met originele foto, idem op p 29.
A13	Knipsel Confidence Tibetan preacher.
A14	Foto Twee Tibetaanse bedevaartgangers met het zootje van zendeling Kok. Likiang, foto 1913, cf Conf 1914 03.
A14	Foto Mosoe meisjes, zij dragen veel zilver (de gesloten deuren zijn van de zitkamer van Lize). Likiang.
A14	Foto 'Hét 'Mosoe' vrouwtje!' (chin. kleding)
A14	Foto Twee Mosoe vrouwen bergbewoners. De klederen zijn van grof zakkengoed, gefotografeerd in het huis van Lize.
A14	Foto Twee tovenaars met stok met den waterdraak. Gefotografeerd in de courtyard met het rondlopend bordes in Lize's verblijf. De trap links voert naar de vertrekken der fam. Kok.
A15	Foto Scharthen, medezendinge en drie vrouwen in lokale kleding.
A15	Knipsel SR 1919 04 'Gereed voor de afreis' Kok met vier helpers.
A15	Knipsel SR 1919 07 met foto Elsje Kok en 2 ^e zoon met draagstoel.
A16	Foto: Hsuen-ming-deh onze veelbelovende evangelist (staande achteraan), met zijn moeder en oom (moeders broer), lama, die tegenwoordig was bij den doop van zijn zuster, een man met een ontvankelijk hart. Augustus 1916, cf. FoF 1917 04.
A16	Foto: Lize met Miss Biggs. Augustus 1916
A16	Foto op achterkant: Een vrouw in Likiang. Zij maakt een wollen draad, om later kousen van te breien. De zuivere schapenwol heeft zij in haar linkerhand, in de rechter het stokje, waar omheen het draad gevormd wordt. Het eind van het stokje staat in een glad schoteltje, opdat zij het gemakkelijk tussen haar vingers kan ronddraaien, op wonderbaarlijk handige wijze doet zij het. 1915, cf FoF 1917 05.
A16	Foto twee wevende vrouwen
A17	Knipsel Vier Tibetaanse meisjes uit Chong-Dien [SR 1921]
A17	Knipsel Van het duister tot het licht, SR 1928 05, handschrift: 1928
A17	Knipsel Gezin uit de Mo-Su stam van oud moedertje met kinderen en kleinkinderen [SR 1921], plus originele foto: 'Een familie van de Na-Hsi stam drie geslachten. Uit dagboek 1 blijkt dat de foto rond 8-3-1915 is genomen.
A17	Knipsel Hsuen met oom SR 1920 09
A17	Foto vader en zoon. Achterkant: Een oude man met zijn zoon van een dorp niet ver van Likiang. De zoon kwam dronken in de samenkomst en na afloop gaf hij ons een kip ten geschenke. Hij is verlost van zijn drinken, maar de voorvaderen aanbidding houdt hem nog gebonden. Augustus 1926. Op de deurpost naast de oude man: 'Wanneer men alle (honderd) dingen verdraagt, dan heerst er in huis de grootste harmonie'.
A18	Foto: Groep Tibetanen, gekampeerd even buiten Likiang, Augustus 1916 FoF 1917 04, SR 1922 06.

A18	Foto: Mosoe meisjes van de bergen. Zeer schilderachtige klededrucht, de kleuren zijn mooi gekozen. Zeer zeldzame foto's, daar dit soort mensen zich niet wil laten kiekeken. Door voorspraak van vrienden onder de inboorlingen kon deze foto worden genomen, cf Conf 1916 07.
A18	Foto van o.a. E. Biggs, E. Kok, E. Scharten. Onderschrift: De voornaamste Chinese dames te Likiang. Ze zijn zeer moeilijk te bereiken met het Evangelie; doch af en toe moet men hun vriendelijkheid bewijzen en ze te dineren vragen. Augustus 1916. Idem C16.
A19	Twee knipsels uit tempel te Yunnan met boven: altaar van de godin Kuan-yin.
A19	Knipsel van tempel te Likiang met ü-Luang-shang-te.
A19	Knipsel uit FoF mei 1918 met artikel A. Kok en foto's van Evangelist Li en gezjn, woning in Chong-dien.
A19	Knipsel van marktplaats te Chong-dien uit SR 1920 04.
A19	Foto van een straat in Chong-Dien,
A19	Knipsel van twee ongehuwde Na-hsi meisjes uit Likiang. SR 1925 05.
A20	Foto: De evangelist Li met zijn vrouw, 3 zonen, 'een echt Christelijk gezin'. Li kwam mede uit Yunnan-fu. Zijn vrouw predikt graag en is er ook werkelijk bekwaam voor. De oudste is een flinke jongen, gelijkt veel op zijn vader. Hij komt open voor het Evangelie uit, wat de mensen ook zeggen. Hij is een der oudsten van de Zondagsschoolkinderen van Lize. 'Ik heb hoop, dat ook hij een flinke evangelist zal worden'. Foto ca. 1916, cf. oF 1918 05.
A20	Foto: Lize zittende voor haar verblijf in Yunnan-fu, 1912/1913.
A20	Foto: De Christenen te Likiang. Deze zijn allen gedoopt, behalve 5 mannen en 1 vrouw. 'De drie oude heren in het midden maken een goede indruk, ouden van dagen zijn zeer geëerd in China'. Augustus 1916, cf. FoF 1917 01, SR 1922 05.
A21	Knipsel van evangelist Chiao uit SR 1923 11.
A21	Knipsel van P. Klaver te Likiang uit Conf of FoF
A21	Chinese rode lege envelop gericht aan Miss Scharten.
A21	Foto van ES met evangelist Yang en twee dragers, ca. 1916, cf. SR 1922 08.
A21	Foto: 1. A. Kok, 2. Hsüen ming deh (Tib), 3. Li (Chin), 4. Cheng (Chin), 5. Ho (Nashi), 56. Ho (Nashi), 7. Chang (Ming Chia), 8. Klaver. Foto uit 1918.
A22	Knipsel uit SR 1914 07, artikel A. Kok, 'Is Tibet open?' en mededeling zending pp. 3-4.
A22	Knipsel SR 1920 06 met foto Klaver en zijn helpers.
A23	Kaart van zendingswerk PMU in Yunnan uit FoF 1919 03.
A23	Foto uit 1919: Gemeente te Tsiao-geo-djien met ES en evangelist Yang,
A24	Knipsel los waarschijnlijk uit FoF 1919 03.
A24	Knipsel uit Conf 1918 04-05 p38.
A24	Knipsels uit SR 1918 over ziekte ES
A24	Knipsel uit Conf 1918 10 met bericht van ES over haar eerste operatie.
A25	Foto achterkant: 7-1-1919, Met vele hartelijke gelukwensen, je zuster Lize. Psalm 90:17. Daaronder bijgeschreven: Genomen te

	Yunnan-fu na haar terugkeer uit Hongkong waar de grote operatietijd was.
A25	Knipsel uit SR 1919 10, ES hoopt in maart 1920 met verlof te zijn. Een klein woordenboek in de Nashi taal is bijna gereed om in Holland te laten drukken, misschien ook 20 liederen.
A25	Envelop voor Mrs. Th. Schar ten te Gouda.
A25	Knipsel SR 1919 07 met brief van P. Klaver d.d. januari 1919. Huwelijk Tibetaanse evangelist ingezegend door Kok. Schar ten weer terug na bijna een jaar afwezigheid.
A26	Knipsel SR 1923 10 met foto van reis Klaver naar Ch'iao-heo-ching.
A26	Knipsel SR 1919 08 Klaver heeft arbeid van Kok overgenomen.
A26	Knipsel verwijst naar Soerabajasch Handelsblad 2 feb 1920, ES op Java.
A26	Foto van ES op boot met bemanning en medepassagier (van Java naar Europa?) 1920
A26	Briefje van Carel Schar ten d.d. 21-9-1920 die de avond tevoren ES van de boot (J. Pietersz. Coen) heeft gehaald samen met de familie Polman. 'Zij is niet veranderd en ziet er goed uit'.
A27	Foto: Een Tibetaan die ons een bezoek bracht. Traktaten heeft hij in de hand. Op de paal staat geschreven: 'De Heilige God als Koning op deze aarde geboren'.
A27	Foto: Priesterdorp bij Chong-Tien, waar enige duizenden Tibetaanse priesters wonen. Het geheel is omgeven door een muur. In het midden staat de grote Boeddhistische tempel, waarin door Liz een bezoek is gebracht in 1916, door introductie van de Tibetaanse evangelist.
A27	Foto: Tibetaanse priester (lama), de oom van Hsüen-Ming-deh, in feestgewaad, staande voor de open deuren van de tempel in dat priesterdorp. Van deze lama kocht Lize een exemplaar van de Bijbel der Tibetanen in 4 delen, met 3 ^e verlof in 1935. In 2 kisten gepakt meegenomen. Door Tibet uit Dzjong-tien naar het huis van Ming-deh gebracht. Daar onder branden van wierook binnen gedragen, omdat het heilig is.
A27	Foto: Tibetaanse priester uit Dzjong-tien in dienstgewaad. In zijn rechterhand houdt hij een zandloper, in de linkerhand een bel en over de linkerarm de kralenkrans.
A28	Foto: Een Mosoe gezin. Het oude moedertje is 81 jaar. De staande jongeman is haar zoon. Beiden zijn Chinezen. Achterkant: Mosoe-gezin. In het midden de moeder die christen is en ook de tweede zoon die staat.
A28	Foto achterkant: Een inlandse keuken van de Mosoe-stam. De vrouw zit achter de stookplaats. Links een stuk steen waarop hars gebrand wordt, dat tot verlichting dient. In het midden een marmere bak met een stuk steen waarin het zout fijn wordt gestampt. Geheel achteraan de rijstkoker.
A28	Knipsel uit SR 1924 12, een straat in Ih-Liang.
A28	Foto achterkant: Evangelisatietent voor vrouwen opgeslagen op de jaarlijkse markt te Likiang. De tekst van boven geschreven is: 'Zie ik verkondig u grote blijdschap'. Een lied van Pastor Hsi hangt aan de wand.

A28	Foto achterkant: De hoofdweg van het dorp Hsüeh-song-t'suen gelegen aan de voet van de sneeuwberg bij Likiang.
A29	Foto: Draagstoel in de bergen. Mevr. Kok staat en haar tweede zootje zit er in. SR 1919 07. Cf. FoF 1916 10.
A29	Foto: Rivier de Yang-tzeh-chiang, met de kettingbrug, twee dagen reizen van Likiang.
A29	Foto: Kamperen met de Tibetaanse karavaan. De Tibetaanse evangelist (Hsüen-Ming-deh) zit onder de tent. Op de grond zitten: Miss Biggs, een Tibetaan (hoofd der karavaan) en de kok. Het tentje rechts is het slaaptentje der dames. Idem op A13. Cr. FoF 1917 02.
A29	Envelop van ES naar Theo Scharten te Gouda, 1922.
A29	Handschrift: Zending Kok is eind 1918 van het zendingsveld vertrokken en in Peking bij de legatie gekomen.
A30	Verzameling knipsels uit kranten en tijdschriften met mededelingen over lezingen van ES tijdens haar eerste verlof in Nederland 1920-1921.
A31	Foto van ES met twee nichtjes. Achterkant: Genomen in Gorkum 12-3-1921. Joh. Gramberg in Chinees trouwkostuum, Cootje Gramberg in Mosoe kostuum, Tante Lies in Chinees kostuum.
A31	Knipsel Lutherse gemeente te Gorinchem, 1921.
A31	Foto: Op 't erf, gereed voor de reis naar een jaarfeest aan een hete bron van de Yang-tze.
A31	Knipsel uit SR 1921 02 van de Internationale Conferentie te Amsterdam, januari 1921, met o.a. het gezin Polman, ES, Bakker, Roos en verschillende internationale Pinksterleiders.
A32	Knipsel uit SR 1925 06 van Openluchttheater in Likiang.
A32	Knipsels over uitzending en reis van Trijntje Bakker en Geertje Roos samen met ES naar China uit SR 1921-1922.
A33	Foto van die de Kerstconferentie in 1922 te Likiang bijwoonden.
A33	Foto achterkant: 'een hoek van mijn zitkamer 1922'.
A33	Rood papier met uitnodiging voor de conferentie te Likiang, Kerst 1922 met vertaling.
A34	Knipsel uit SR 1922 11.
A34	Foto: Lize met de medearbeiders Bakker en Roos, 1922-1923. Cf. SR 1923 09.
A34	Foto vier mannen. Achterkant: van links naar rechts. Mr. Yang, Nashi evangelist, nog steeds reizende, 69 jaar. Mr. Ho, de oudste in de gemeente, 83 jaar. Mr. T'ao, Chinese evangelist, nog steeds reizende, 71 jaar. Mr. Sang, nog niet gedoopt, doch steeds de samenkomsten bezoekende, opium reeds opgegeven.
A34	Foto: Christen-vrouwen van Chien-Chuan.
A34	Foto: Oud moedertje van 73 jaar van Ch'iao-leo-Chin. Cf. SR 1924 08. Wat op de bloempotten staat, zie de vertaling door Lize op de andere pagina.
A35	Foto: stadsgezicht van Ch'ao hgero 1924.
A35	Foto: straat in Ch'iao hgeo
A35	Foto: Mijnwerkers in de zoutmijnen te Ch'iao hgeo. Cf. SR 1926 04.
A35	Foto: Schoolkinderen te Nda-zea ('neervallen van de rijp, zo koud is het daar). Eerste school die de zending PZG stichtte, 1924. SR 1928 12
A35	Foto: Ouders der schoolkinderen. Cf. SR 1930 07.

A35	Knipsel 'Brieven uit China III', De Nederlander 7-6-1924.
A36	Foto achterkant: Thee uurtje op 't erf, met Bakker en Roos.
A36	Foto uit 1923 achterkant: De groep zendelingen zoals wij een tijd geleden te Likiang waren. 1. Mr. Andrews, die de opvolger van Klaver zou worden, doch niet gewild is, daar hij de gewoonten van het land niet houdt. 2. Miss E. Scharten. 3. Miss G. Roos. 4. Miss Fl. Ives, die met de Klavers naar Yünnan-fu ging, daar zij een breuk had. 5. Miss Annie Kok. 6. Miss Tr. Bakker. 7. Mr. P. Klaver. 8. Mrs Klaver met hun meisje. Cf. SR 1924 02.
A36	Foto: Links de twee evangelisten, de derde is de taalleraar. Lize is bezig het Markus Evangelie te vertalen in de Nashi taal. Nog eens moet het doorgenomen worden.
A36	Foto: Lize op haar vijftigste jaardag, 1926.
A36	Knipsel uit SR 1925 03 met originele foto van ES bezoek aan Nda-za.
A37	Foto uit 1924, op achterkant: Onze evangelisten met Mr. Klaver. Ik was niet thuis. Achterste rij: 1. Mr. Ho-Chi-Hong, de jongeman van Ho. 2. Ho-T'sai-ken, die al tien jaar bij ons is. Voorste rij: 1. Mr. Hsüen-ming-teh, de Tibetaanse evangelist. 2. Mr. Tao. 3. Mr. Klaver. 4. Mr. Yang. 5. Mr. Chao. Cf. SR 1924 06.
A37	Knipsel uit SR 1927 06. Klaver heeft Likiang moeten verlaten.
A37	Briefje geschreven door Lisu meisje aan haar lerares met vertaling.
A38	Foto: Gemeente Likiang, 1926. Links;: zuster Bakker. Midden: mevr. Klaver. Brill: zuster Roos. Rechts: Klaver. Vrouw met het witte bandkruis is in Mosu dracht.
A38	Foto los van ES in Malang, augustus 1927.
A38	Knipsel SR 1927 07 over de reis van ES, Bakker en Roos via Burma en India.
A38	Telegram van ES over aankomst 10-12-1927 in Arnhem.
A38	Briefkaart van ES familie Scharten te Nijmegen uit Malang, 10-10-1927 over vertrek uit Batavia naar Holland, aankomst 10-12-1927.
A38	Foto: Lize met Ruth Klaver, ca. 1925.

B. Bruine album, 50 pagina's (inv.nr. 16)

B01	Foto 'Generaal' Scharten 1924
B01	Chinees huurcontract van de buitenpost te Dzjen-dzjoeáan, 2 dagen ten zuiden van Likiang. Deze post had Lize tot 1927, toen het aan de Engelsen overging.
B02	De vlucht uit China, 27 april 1927 uit Likiang vertrokken met knipsels uit SR 1928 01, SR 1928 02, SR 1928 03, 1928 04 en foto van groep meisjes van de Katsjin stam.
B03	Knipsels uit SR 1928 06, SR 1928 07.
B03	Foto van Scharten, Bakker en Roos. Te Yong-tsiang, na 7 weken vanuit Likiang bereikt, 8 dagen te paard vóór Ten-yüch.
B03	Foto van karavaan: In Opper-Burma. In 47 dagen werd de grens van Burma bereikt.
B04	Vier foto's van onderweg: 1. Sabang, 2. Ceylon, 3. Kaap Guardafui, ingang van de Rode Zee 29-11-1927. 4. Met de 'P.C. Hooft' van Java naar het vaderland.

B05	Uitnodiging Jubileum Welkom 1903-1928 met o.a. ES als spreker op 17-4-1928.
B05	Envelop met stempel 10-7-1928.
B05	Knipsel Ned. Jongelingsverbond 'Zendingsconferentie' 24-25 maart 1928 Elize Scharren als spreker.
B05	Foto van 'Lize's kamer in 'Immanuel', Amsterdam, Kerkstraat 342.
B06	Programma van de 19 ^e Zendingsconferentie Zendingsstudie te Lunteren 20-25 aug 1928 met ES als spreker op 22-8-1928.
B06	Knipsels over lezingen van ES in de Lutherse Kerk Nijmegen, Enkhuizen, Zwolle, 1928.
B06	Foto ES 'In onze tuin Berg en Dalseweg 54, Nijmegen 1929. Foto ES Bad Bentheim 1928.
B07	Foto ES 1929 plus knipsel afscheidsdienst 16-6-1929 Immanuel Amsterdam.
B07	Ansichtkaart van ES uit Berlijn 22-6-1929 aan fam Scharren Nijmegen
B07	Ansichtkaart van ES uit Moskou 24-6-1929 aan fam Scharren Nijmegen
B08	Zes foto's van verblijf in Peking juli 1929. Drie foto's van een uitstapje op haar verjaardag 5 juli samen met zuster Kok per trein en per paardenkar naar een buitenpost. Drie foto's van een verblijf in de badplaats Pei-tai-ho aan zee met zuster Kok. Cf. ES, 'China', SR 1929 10, 108-110. Volgens omslagfoto SR 1929 10 is het Annie Kok, niet Elsje Kok.
B08	Knipsel uit SR 1929 09 p. 93, verblijf van enige maanden in Peking.
B09	Zeven foto's van verblijf te Peking, augustus-oktober 1929 betreffende een bezoek aan een tempelcomplex samen met Arie Kok, zijn zus Annie Kok en twee dochters van Arie Kok.
B10	Elf foto's van verblijf in Peking: een stadspoort, straatbeeld, tempel, begrafenis.
B11	Knipsels uit SR 1929 11, SR 1929 12, SR 1930 01 over reis van Peking via Shanghai en Hongkong naar Yunnan-fu om vandaar naar Likiang te gaan.
B12	Knipsels SR 1930 02 en SR 1930 12 met foto ES, zuster Remacle en Chinese Bijbelvrouw.
B12	Kerstgroet EC 1930. Kaart van Augusta E. Remacle uit Likiang d.d. 11-2-1930 aan Mr. Scharren. ES heeft al 10 dagen longontsteking. De laatste 2 dagen is de koorts een beetje gezakt. ES laat weten dat het nog enkele weken zal duren voor zij zelf kan schrijven. ES dankt voor de ontvangst van het pakket medicijnen.
B13	Chinese Kerstgroet 1932. Foto van Nda-za waar rond 1925 een post werd geopend. Twee foto's van de sneeuwbergen rondom Likiang. Foto van een Na-hsi (betekent zwart-mensen) of Mo-soe (betekenis onbekend) meisje.
B14	Foto van het zendingshuis waar Elize lange tijd heeft gewoond. <u>De datering 1914-1927 is niet juist.</u> Het huis werd op eigen grond gebouwd en kwam in 1918 (of 1919) gereed. Daarvoor werd in een gehuurd huis gewoond. Twee andere foto's zijn van een ander huurhuis waar Elize volgens het bijschrift gedurende 1931-1932 heeft gewoond.

B14	Foto van een groepje huizen in Likiang en van een stuk bouwland bij Likiang en van een groep buffels. Foto van een oude moeder met oudste kleindochter en kleinzoon.
B15	Vier foto's uit 1931-1932 bij het nieuwe huis. Twee foto's met Bakker, Scharten en Erich Schürmann, de Duitse zendeling die in 1934 overleed. Een foto met Scharten op de voorwaranda en een foto van het genoemde trio plus Miss Remacle en Martha Horstmann.
B16	Zes foto's en een krantenknipsel uit 1933. Een foto van een gewonde jongen, een foto van ES met haar hond en een foto van alleen de hond.
B16	Foto van ES te paard: 'Op reis gaande, op mijn trouwe paard vastgehouden door de man die de koeien en paarden weidt'. In 1915 heeft ES een paard gekocht. Foto van twee christen Lisoes die het werk openden bij She-Koe onder hun eigen stamgenoten. Foto van Martha Horstmann bij een Chinese graftombe.
B17	Zes foto's met de Tibetaanse evangelist Hsüen-ming-deh, twee van hem alleen, een met zijn gezin (ca. 1930), een met zijn gezin en jongere broer en E. Schürmann (1932), twee met Bijbelklassen (ca. 1933, een met Scharten).
B18	Zes foto's uit 1933: 1. Scharten en Mrs. Osgood met kind en hond te Chü-Tien, 5 dagen ten noordwesten van Likiang. 2. Zondagsschool te Chü-Tien met Scharten en Osgood. 3-6 Het opslaan van tenten en dansende lama's in de openlucht.
B19	Twee Chinese evangelisatietraktaten, twee zondagsschool beloningskaarten.
B20	Brief in Lisu met lang citaat uit brief van ES aan Theo, Likiang, 27-7-1933: 'Het werk onder de Lisoe's gaat zo gezegend. Er zijn reeds 40 à 50 families, niet enkelingen, tot het Christendom overgegaan. De vervolgingen blijven echter niet uit. Ik sluit hierbij een briefje in van een Lisoe uit Wei-Hsi, die voor enige maanden kwam om Jacob te helpen. Hij vertelt daarin, dat de landlord van de Lisu's hun verboden had te leren lezen en zingen. De stam is zeer schuchter van aard en kruipt gauw in de schulp. Zij kwamen nu om hulp vragen. Het briefje is vol van lof en dank aan Woe-sa (God). Onze Evangelist ging er naar toe en heeft met die man gesproken. Wij moeten wel veel voor die dierbare zielen bidden. De duivel wil zo graag het werk van God verstoren. Wij weten echter, God staat boven alles en hij kan toch niet verder gaan, dan God hem toelaat.'
B20	Chinese uitnodiging voor trouwerij ca. 1933 in Likiang. Bij deze trouwerij knielden de kinderen niet voor de ouders. Man en vrouw beiden gestudeerd.
B21	Foto van de gemeente te Likang, op de binnenplaats genomen, Kerstfeest 1933. Hsüen-Ming-deh linksboven met zoontje op arm en E. Schürmann. Middenachter Bakker en ES.
B21	Foto van 'Ons zaaltje' in huis. Op tafelkleed staat: Jezus mint u. Op doek achter kathedr: hoop (wang), de andere doeken rechts en links met geloof en liefde zijn niet te zien. Op banieren: 1. Gelieve, kom om samen het Geluksrijk binnen te gaan. 2. Met mij gaan om binnen te gaan het Hemels thuis.

B21	Kaartje met Chinese naam van het Pinkster Zendingsgenootschap.
B21	'Zuster Bakker met 2 van onze honden, de grootste is er niet bij'.
B22	Rood papier met in Chinees 'De namen der gevers en geefsters die deelnamen aan het cadeau voor mijn verjaardag 5 juli 1934. Volgens Chinese rekening 59 jaar (Hollands 58), toch wetende dat ik zo de Heer wil, hier niet zal zijn, dus in hun ogen 60 jaar. Zo heeft de kerk dit jaar als mijn 60 ^e beschouwd. Boven de veertig wordt elke 10 jaar zeer feestelijk herdacht.' Verder een felicitatie van het gezin Osgood en twee Kerstgroeten van ES.
B23	Drie foto's van theehuisje bij de tempel in Long-Wang-miau. '20 minuten buiten Likiang, tegen de bergen. In het heilige meertje is veel vis die wel gevoerd, maar niet gevangen mag worden. Is er een feestje, dan altijd daar, ook b.v. als Lize jarig is'.
B23	Foto van een tovenaars aan het werk, foto van een grootvader met kleinzoon, foto van een Tibetaan, foto van plaats aan de Yangtze met niets dan stenen.
B24	Foto: Lisoe-christen-jongemannen 'die met de gitaar is Jacob'.
B24	Foto: 'Christen-Lisoe-vrouwen met hun lievelingen'.
B24	Foto: 'een onzer burens, een dronkaard van goede familie. Bidt voor hem'.
B24	Foto: Lisoe-boys met hun Evangelien, de middelste is een der werkers'.
B24	Foto 1934 achterkant: Genomen bij de vijver van Long-Hang-Miao v.l.n.r.: Hsuen, een jongere broer van de Evangelist; R. Colley, een nieuwe arbeider geroepen voor Tibet arbeid; T'ao, een Evangelist in opleiding; Ikke met de jongen van de Evangelist; Evangelist Hsuen; Mrs. Francis; Anita, daughter of Osgood; Mrs. and Mr. Osgood, Miss Bakker.
B25	'Uitnodiging tot de bruiloft van Lize's aangenomen meisje uit Dzien-dzjoean. Op de envelop staat onder elkaar: Lize's naam, n.l. eerste der drie karakters waarmede haar naam wordt getransponeerd, t.w. 'se', daaronder 'moe' en 'dar', het grote karakter op de uitnodiging betekent 'vreugde'. 1926.
B25	Cartoon uit 1932: 'Miss Remacle (links) en Frl. Horstmann te She-koe zonden deze Kerstgroet in 1932 (op Kerstfeest morgen te openen) naar Likiang! In 1935 is Miss Remacle (American Pentecostal movement: Assemblies of God) alleen komen te werken in Sha-koe, ruim een dag Z.W van Likiang, los van Lize, hoewel She-Koe als post tot het werk van Lize is blijven behoren.
B26	Reispass voor ES in 1929 ontvangen van de hsien zang (burgemeester) van Yunnan-fu zodat de paarden niet mochten worden afgenomen. Het was toen een onrustige tijd in de provincie waarin het leger paarden kon opeisen.
B26	Document met fonetisch schrift. Het fonetische schrift is in China ingevoerd. ES is het na haar 1 ^e verlov gaan leren. Op de scholen is het officieel onderwezen, doch met haar 3 ^e verlov in 1935 gebeurde dat al niet meer. De zendelingen gebruiken het nog voor de ongeletterden onder het werk. Het N.T. is in dit fonetisch schrift uitgegeven.
B27	Foto van uitstapje 1934, achter Bakker, Scharren, z'r Oswood, voor echtpaar Francis, Tao met zoon, Hsuen, Colley en broer van Hsuen, zie ook p. 24.

B27	Foto zonder bijschrift, mogelijk op Java 1927, rechts J Pik mischien.
B27	Vertaling van een briefje van een jongeman die om medicijnen kwam voor zijn ogen.
B28	Kaart van Yunnan provincie met Tibetaanse stammen en zendingsposten.
B29	Foto: Van 1930-1934 werkte Lize samen met Miss Remacle en een Chinese christin.
B29	Foto: De vlakte van Likiang. Foto: Lize en zr. Bakker 1934. Foto: Dagelijkse markt te Likiang. Foto: Een der helpers van de zendingen, een Nahsie.
B30	Foto: Twee Chinese bedelaars uit het Wing-dzjia dorp Dzjau-godzjin, 4 dagen van Likiang. De bedelaars zijn meestal Chinezen, uitgeweken uit de overbevolkte provincie Setschuan.
B30	Foto: Nahsi familie uit een plaatsje buiten Likiang, een is christen. Foto van een Nahsi vrouw die zich staat te wassen. Foto van een christenvrouw met twee kleinkinderen.
B31- B32	Beschrijving van het zendingswerk met tekening van de indeling van het huurhuis en een foto van de 'moeder' van heel de arbeid en twee knipsels. Zie bijlages tekst B31 en B32.
B33- B34	Twaalf foto's van de Grote Muur in Noord China door Lize bezocht in 1935 aan het begin van haar 3 ^e verlof. Op p. 34 een toelichting op de bouw van de Grote Muur overgenomen uit het boek van J.J.L. Duyvendak, <i>Wegen en gestalten der Chineesche geschiedenis</i> (Leiden, 1935 pp. 67 en 147.)
B35	Vijf foto's van het Zomerpaleis der voormalige keizers te Peking.
B36	Vier foto's van Caïro en de piramiden van Gizeh, september 1935.
B37	Foto: Achter: O. Siering (volgens onderschrift Francis), T. Bakker en G. Starr. Voor: M. Horstmann, F. Schürmann, M. Tillmann, 1937. In dat jaar trouwt Siering met Schürmann.
B37	Drie foto's van de terugtocht uit Lamping waar de zendingen van april tot mei 1936 tijdelijk verbleven op de vlucht voor de communisten (tijdens Lize's 3 ^e verlof).
B37	Knipsel uit <i>De Wartburg</i> 31-7-1936 'De Communisten in Liedziang'.
B38	E. Schar ten, '23 Jaren Zendingenwerk in China', <i>De Malanger</i> 17-6-1935.
B39	'Evangelie-verkondiging in Yun-nan provincie (China)', <i>Christelijk Weekblad de Krant</i> 11-9-1936. Verslag van lezing Elize Schar ten in de Lutherse Kerk te Monnickendam.
B40	Foto van het echtpaar Otto en Rosa Karrenberg, leider van de Velbert Mission.
B40	Knipsels inzake spreekbeurten van ES in Nederland 1936, o.a. op de Zomerconferentie voor Zendingenstudie te Lunteren 10-15 augustus 1936.
B40	Briefkaart van ES naar Karel d.d. 23-12-1936 vanuit Genua op de boot naar Hongkong.
B41	Tekst overgetypt uit J.J.L. Duyvendak, <i>Wegen en gestalten der Chineesche geschiedenis</i> (Leiden, 1935), pp. 5, 84, 160, 229, 267, 279, 301, 325.
B41	'Die sogenannten Ureinwohner', <i>Neue Allgemeine Missionszeit-schrift</i> , 1938, p. 126.

B41- B43	W. Lewinson, 'Fascinating Province Where People Speak Mandarin Dialect: Influence of the Lolos', The North-China Herald, June 16, 1937.
B43	Foto van oude autobus: 'Lize gebruikte dit vehikel bij haar terugkomst in 1937 van Hanoy komende naar Likiang: het ging eens per week!
B43	Foto van opgeslagen kisten bij het autobus station.
B44	'Tenghsien Views on Yunnan: Peculiar Romanization of The Scriptures, North-China Daily News, 28-1-1937. 'A charming Holland lady who is returning to her work in Yunnan'. Over vertaalwerk ES en haar aanpassing van eerder vertaalwerk.
B44	T. Bakker, Kunming, 22-1-1937 aan de Vereenigde Missionsfreunde (publicatie in 5/37).
B44	Brief P. Klaver d.d. 18-3-1937 in <i>De Verenigde Zendingsvrienden</i> 1938.
B45	Foto: Lize, zr Bakker, weduwe Schürmann, ca. 1939.
B45	Foto: Scharthen kamperende onderweg naar Ta-Ku, ca. 1937.
B45	Foto: Christenvrouwen van Ta-Ku met weduwe Schürmann, ca. 1937.
B45	Foto: 'Een Ming-dzia kindje slapend op een steen in onze courtyard', ca. 1934.
B45	Foto: Schoolkinderen te Likiang met de leraar en Bakker, Scharthen, ca. 1938.
B45	Foto: Gezin Hsüen-Ming-deh, ca. 1934.
B45	Foto: Een markt te Chong-Dien. Ta-Ku aan de Yang-tzeh waar in 1937 18 mensen werden gedoopt en een gemeente gesticht, ca. 1937.
B45	Tekst en knipsel: In Ta-Ku mochten wij in 1937 door Gods genade 18 zielen dopen en kon daardoor een gemeente worden gesticht. Deze plaats ligt aan de Yang-tzeh, omringd door hoge bergen. Van Likiang kan men de reis in twee dagen doen, wanneer de dagen lang zijn in de hoog-zomer, doch nu met de korte dagen doet men en 2½ dag over. Men slaapt 's nachts in de vrije natuur. Men kan overnachten in een huis door een omweg te maken, wat met gaarne doet in de regentijd, want het is niet aantrekkelijk in de regen te slapen. Met droog weer slaapt men buiten, daar de huizen eigenlijk geen ruimte hebben om gasten te herbergen. Graag zouden wij zien dat deze plaats en omstreken voortdurend bewerkt konden worden, doordat iemand er gestationeerd was, doch dat zal vooreerst niet gaan, want er zijn geen krachten genoeg.
B46	Foto: Schürmann, echtpaar Siering-Tillmann (trouwdag 11-1-1938), G. Starr, T. Bakker, zittend Horstmann, Scharthen, 1938.
B46	Knipsel met beschrijving inzegening huwelijk van Oskar Siering met Martha Tillmann.
B46	Foto achterkant: 'Een hoekje van mijn kamer. Het lijkt wel zo'n zolderkamertje ergens achter of voor, drie of vier hoog in de Jordaan. Vindt je niet? In de winter zat ik nog wel eens in het stoeltje bij de kachel', 1937.
B46	Foto van de sneeuwbergen bij Likiang en een foto van de Yang-tzeh bij Ta-Ku.
B46	Foto: G. Starr, T. Bakker, M. Horstmann, E. Scharthen, 1938.
B46	Foto: Onze tweede bediende met zijn moeder.

B46	Foto: 'Een kiekje uit onze boerderij, kippen, gans en kalf. De witte haan loopt altijd zo deftig te midden van zijn hennetjes', 1938.
B47	Brief van ES d.d. 30-5-1938 uit Ta-Ku waar op eigen grond een kerk gebouwd wordt.
B47	Vijf foto's van Ta-Ku, huidige en nieuwe locatie, de broeders en zusters der gemeente.
B48	Brief van G. Starr in De Ver. Zendingsvrienden over het bezoek aan Ta-Ku in 1938.
B48	Foto: Het bidden bij de graven van de voorouders, 1938.
B49	Foto: Likiang met de sneeuwberg, met Chinees traktaat en knipsel 14-9-1938.
B49	Knipsels SR 1920 12, gemeente Ch'ao-heo-Chin; SR 1913 09 taalonderwijzer Wang.
B50	Groot papier met Chinese karakters en tekening, notitieblad, knipsel uit Ver. Zend, 1938.
B50	Drie foto's van ES die huisonderwijs geeft aan Ruth en Jim Andrews, ca 1944.
B50	Foto van een Christen Lisu vrouw, ca. 1933.
B50	Vel met vier foto's uit Israël tijdens 3 ^e verlof ES in 1935.

Album C, 17 pagina's (inv.nr. 17)

C01	Foto: Staande 8 personen: 2. zuster Bakker. 3. zuster Roos. 4. G.R. Polman. 7. J. Pik. Zittend personen: 3 ^e van links Tante Lize; 3 ^e van rechts Jo Gramberg. Rechts zuster W. Polman. De jongen vooraan is Joh. Pik.
C02	Vier foto's van Elize Scharten. Links, ca. 1919-1920. Midden, voor het 3 ^e vertrek naar China in 1929. Rechtsboven met hoed ca. 1922. Rechtsonder uit ca. 1947.
C03	Vijf foto's van Elize. Links ca. 1920. Midden boven een uitsnede van een groepsfoto bij het huwelijk van Gotffried en Elfriede Star in 1940. Midden onder misschien tijdens derde verlof ca. 1934. Rechtsboven uit 1929. Rechtsonder een uitsnede van een groepsfoto met zendelingen te Likiang uit 1939.
C04	Theo Scharten en Tante Lize op de fiets in Ooserend 5-8-1955.
C04	Elize met nichtje Cornelia Scharten bij de Thiersee in 1958.
C05	Drie foto's van Elize op bezoek in Amerika 1947.
C06	Twee foto's van Elize op bezoek in Bad Bentheim juli 1928.
C06	Een foto van Elize, de gelegenheid is onbekend, schatting 1963.
C07	Drie foto's. Elize op de fiets in Zeist, ca. 1960. Elize samen met Co Freeze-Gramberg, ca. 1963. Elize met Trijntje Bakker, ca. 1960.
C08	Drie foto's uit ca. 1960. Huis Elize aan de Johan van Oldenbarneveldlaan 66 te Zeist. Elize bij de voordeur. Elize in de achtertuin met ?
C09	Twee foto's van de achterzijde van het huis en een foto van Elize in de tuin, ca. 1960.
C10	Elize in het portaal van de Oude Kerk te Zeist met rechts nichtje Severina Pik, ca. 1958.
C10	Elize met haar zus Jens Pik-Scharten, ca. 1960.
C11	Elize in Huize Daran, Homeruslaan te Zeist in 1965.
C11	Visitekaart van Elize met adressen in Likiang, Amerika en Zeist.

C12	Foto van Elize als peuter op een stoel naast een onbekende, ca. 1878.
C12	Elize rechtsachter met medestudenten van de PMU opleiding in Londen 1911.
C13	Elize 1922 met de tekst Ef 6:187-19.
C14	Elize in de huiskamer van Huize Daran in Zeist 1965 met o.a. Co Dane.
C15	Elize achter de tafel op het bordes van het zendingshuis, misschien 1934.
C15	Elize met naast haar Elsje Kok en links Elisabeth Biggs samen met de voornaamste Chinese dames te Likiang, augustus 1916, idem A18.
C16	Linksboven: Elize met M. Horstman in huis te Nda-Zae, ca. 1938.
C16	Linksonder: Elize met haar Trixie en Starr met zijn Pruis, ca. 1938.
C16	Midden: Elize met Trixie. ca. 1938.
C16	Rechtsboven: Staand M. Schürmann, echtpaar Siering, G. Star, T. Bakker, zittend M. Horstmann en Scharren in 1937.
C16	Rechtsonder: Elize met evangelisten in de boekentent op Chinese jaarmarkt, ca. 1938.
C17	Linksboven: Elize, E. Biggs, Arie en Elsje Kok met kinderen, 1914. Linksonder: Elize ca. 1938. Midden: Elize met Elisabeth Biggs, 1914. Rechtsboven Elize met Elsje Kok en kinderen, 1914. Rechtsonder: Elize in tuin, misschien 1920.

Bijlage tekst B31

Woning der zendingsarbeiders der Pinkstergemeenten van Nederland en Duitsland als hoofdpост te Likiang in de Yunnan provincie van China. Huurhuis, tekening met indeling van de begane grond. 'Rondom zijn de muren blinde uit veiligheid tegen de boze geesten.'

De ommuurde hof moestuin, bij de deur ligt de hond aan ketting.

Linkervleugel van de U-vorm: kantoortje, zitkamer, provisiekamer, daarboven de kamers van Lize en zr. Bakker met ramen die uitzien op de sneeuwbergen en de uitlopers van de Himalaya. De middenvleugel, aan de weg gelegen, met keuken en eetkamer, daarboven een rommelkamer en een gastenkamer. De rechtere vleugel de zaal met een eigen ingang (daarnaast slaappleaats voor de tafeljongens), daarboven twee kamers voor de evangelisten die opgeleid worden en waar catechisatie wordt gegeven. Op de blinde muur van de binnenhof staat 'God is liefde'.

Tijdens Lize's 3^e verlof in 1935-1936 woonden bij zr. Bakker in: zr. Horstmann die haar hielp, zr. Tillmann en weduwe Schürmann. Oskar Siering sliep buitenshuis.

Een paar minuten van het huis hebben ze een stal met 3 koeien, 1 stier en een paar kalveren, die gezouten gegeten worden. Boven de stal 3 kamertjes: voor de koeienjongens die overdag met de koeien erop uitgaat; voor hooi; voor Lisoe logees (na 2^e verlof 1929 werd onder dezen begonnen). Het water moet gehaald worden uit een stromende rivier, 2 minuten ver in de droge tijd. In de regentijd is het water rood, dan uit de bron in de buurt, al het water moet worden gekookt. Als men wat uit Shanghai hebben wil, moet men er een half jaar tevoren aan denken.

Des zondag morgens om 10 uur komen de kinderen, wel 80 soms, tot 11.30. 11.30 – 2 of 2.30 uur samenkomst voor volwassenen. 's Middags komen de gedoopten of die gedoopt willen worden. 's Avonds als het donker is, komen de jongemannen, een bidstond gaat daaraan vooraf.

Maandagavond: bidstond onder elkander

Dinsdagavond: vrij

Woensdagavond: catechisatie bespreking

Donderdagavond: openbare samenkomst

Vrijdagavond: bidstond met de christenen in Likiang

Zaterdagavond: vrij

Elke dag wordt begonnen met samen zingen en een bidstond; daarna gaan de jonge zendelingen studeren voor hun examens in het Chinees.

Om 10.30 komen de kinderen van de school (die de zendelingen zelf houden) + de wasvrouw enz. – dat leidt de Evangelist. Des middags wordt er gerust, gestudeerd of op de school les gegeven; des morgens wordt daar les gegeven door een christen onderwijzer, een Ming-dzia – deze kwam 15 jaar na 't begin van de arbeid in Likiang, hij had in een dorp een Bijbel gevonden.

Likiang is een echte Na-hsi stad; de Chinezen zijn er van buitenaf gekomen; de burgemeester is een Chinees, die echter toch tenslotte naar de pijpen moest dansen van de Na-hsi Raad. Alleen de burgemeester en de mannen zijn op zijn Chinees gekleed, alle vrouwen echter zijn op z'n Na-hsisch gekleed. De mannen verstaan Chinees, de vrouwen niet.

Likiang ligt 2500 meter hoog.

De talen der Na-hsi en der Lisoe en der Tibetanen hebben niets met het Chinees te maken, de taal der Ming-dzia wel, vele Chinese woorden in die taal. Na-hsi en Lisoe zijn verwant aan de Tibetanen, de Ming-dzia meer aan de Chinezen.

De Na-hsi noemen zichzelf zo 'zwarte volk' (Na-hsi), als scheldnaam heten ze Mosoe (betekenis onbekend). De Na-hsi zijn meer 'afgodenaanbidders' als ze met Chinezen in aanraking zijn geweest. In de bergen zijn het meer animisten, bijv. de Lisoe (betekenis onbekend): bij hen gaat de overgang daarom meer per familie.

Bijlage tekst B32

De Tibetanen zijn haast niet te bereiken door de macht van de lama's. Toch kwamen er de laatste tijd (vóór 1935) lama's lectuur halen; zij kunnen lezen, de anderen niet. Als jongens komen ze al in het klooster. De lama-kloosters liggen ook in de buurt van Likiang. In Dzjong-dzjien (8 dagen van Likiang af, de kant van Tibet uit*) heeft Lize er een bezocht in 1915/1916. Ze kon er binnen komen door de Evangelist Shüen, van wie 2 ooms in dat klooster zijn.

In 1934 kwamen een tiental christenen uit Ta-Ku (zie kaartje), Na-hsies, naar Likiang om 'het Kerstfeest te bekijken'. De lieden van Takoe zeiden: 'We zullen eens afwachten hoe het deze lieden vergaat, nu ze de vooroudertabletten hebben weggezet'. Hun overkwam echter niets! In 1935 zijn toe ze zr. Bakker en een der anderen naar Takoe geweest om Kerstfeest te vieren. Hsüen had daar alles voorbereid, gelijk in Likiang ook met een bidstond om 4 uur 's nachts enz.

Voor de vertaling van het Markus Evangelie in de Na-hsie taal kon Lize hetzelfde lettergeschrift gebruiken als zendeling Fraser van de C.I.M. aan de Lisoes heeft gegeven – bewijs dat de talen verwant zijn – alleen moest één enkel letterteken worden toegevoegd. De uitspraak van de medeklinkers in beide talen is zowat dezelfde, bij de klinkers is er meer verschil.

Zendeling A. Kok, met wie Lize de eerste jaren samenwerkte, gebruikte het Latijnse alfabet en gaf daarin een handleiding uit voor beginners, die de Na-hsie taal willen leren lezen. Lize vond dat niet praktisch tenslotte – ze heeft nog tijdens het 1^e verlof (1927) [= 1920] te Kediri (Java) een liederenboek in het Latijns alfabet doen drukken, doch dat spoedig afgeschaft.

In mei en juni is in de Westelijke provincies weinig regen, in juli en augustus veel. In september en oktober weinig, terwijl het in november – april droog is. Men reist dus na september.

In China heeft men het maanjaar van 28 of 29 dagen per maand; om de 4 jaar komt er een maand bij. Bij de regering en de post volgt men de Europese tijd. De Chinese tijdsrekening heet Yin-li (maan tijdrekening). De Europese heet Yang (zon)-li.

* die streken behoorden vroeger aan Tibet, doch werden door China aan zich getrokken!

Knipsel zonder bronvermelding: De Nashi-stam heeft geen geschreven taal, behalve de afgodenpriesters, een soort beeldentaal. Zr. Scharthen heeft deze taal in Latijnse letters omgezet, het Markus-evangelie, enige liederen en de catechismus vertaald. Op deze manier is het hun mogelijk gemaakt iets van het evangelie te lezen. Wij zijn met het alfabet en het Markus-evangelie aangevangen.

De zendingen spreken met de Chinezen Mandarijn.

In She-koe wonen veel Chinezen. In Ta-Ku wonen Na-hsies. In Choe (Dzjoe)-tien woont van alles. In Lam-ping (waarheen men in 1936 vluchtten) wonen Ming-dzjia's. In Wei-shi waar wij werken wonen Chinezen.

Bij knipsel (1936) over nieuwe busverbinding van Yunnan-fu naar Tali:

Gaat men met zo'n bus, maar dan wordt vooruit gezegd: 'Maar het is voor eigen risico!' Van Tali-fu naar Likiang is 5 dagen per draagbaar of te paard. Talif-fu naar Yunnan-fu 2 dagen per bus (sinds 1936). Yunnan-fu naar Hai-fong 3 dagen per spoor, vandaar naar Hongkong per boot.

Bijlage 3: Tijdschriften met publicaties Cornelia Elisabeth Scharten (inv.nr. 13).

- Elize Scharten, 'Uit China', *De Nederlander* 4 februari 1915, overgenomen uit *Welkom* nr. 46, jan-feb 1915 en betreft de reis van 14-10-1914 t/m 6-11-1914 uit Dagboek 1.
- G.D.S., 'Acht jaren in het land der Mo-Su's', interview met Mejuffrouw E. Scharten, *Soerabajasch Handelsblad* 2-2-1920 en 3-2-1920, 4. (Cf. *Uit het binnenland van China* 4-17)
- Eerder verschenen in *Bataviaasch Nieuwsblad* 30 en 31 januari 1920.
- E. Scharten, 'De reis naar Chong-Dien', *Een vaste burg is onze God!* 38/1 (maart 1920), 1-9. Uit Dagboek 3, d.d. 19 oktober 1916 tot november 1916, pp. 7-29.
- 'Uit het land der Mosu's', *Spade Regen* 20/7 oktober 1927 109-111. Overgenomen van 'De uittocht van den Nederlandschen Zendingspost te Likiang', *Soerabajasch Handelsblad* Interview met mej. E. Scharten ten huize van zendeling J. Pik te Malang.
- E. Scharten, 'Een Chineesch slavinnetje', *Opwaarts* 14/82 (mei 1930), 3.
- E. Scharten, '23 Jaren Zendingswerk in China'. *De Malanger* 11/137 (17 juni 1935), 1.
- Th. Scharten, 'De Communisten in Liedzian"', *De Wartburg* 27/31 (31 juli 1936), 1-2.
- 'Gesprek met een Nederlandse zendelinge', *Haagsche Courant* oktober 1947.
- Willem, 'Tractaatje', *Haags Dagblad* 20 november 1954.
- Elize Scharten, 'Lamaserie te Chong-Tien', *Het Parool* 9 maart 1955. Cf. 'De reis naar Chong-Dien' in *Een vaste burg is onze God*, maart 1920, uit Dagboek 3, 7-29.

Welkom

- 'Uit China, Yünnan-fu 11-1-1913', *Welkom* 43 (maart-april 1913, 3-4 wordt vervolgd).
- 'Uit China, slot', *Welkom* 45 (juli-aug 1913), 4. [jaartal handgeschreven]
- 'Uit China, Likiang-Fu 10-11-1913', *Welkom* 47 (nov-dec 1913), 3-4.
- 'Uit China, vervolg' *Welkom* 48 (jan-feb 1914), 3-4. [verslag vergadering 3-3-1914!]
- 'Uit China', *Welkom* 50 (jul-aug 1914), 3-4.
- 'Uit China', *Welkom* 46 (jan-feb 1915), 3-4. [nummer 46?]

Flames of Fire

- A. Kok, 'Tidings from Tibet', *Flames of Fire* 7 (Oct 1912), 3-4, o.a. E.S.
- A. Kok, 'Tidings from Tibet', *Flames of Fire* 13 (August 1913), 3-4.

Confidence knipsels brieven Scharten.

- 1912 10, 239, 'News from Yunnan-fu, Yünnan-fu, August 20, 1912'.
- 1913 01, 23, 'Miss Elize Scharten writes from Yunnan-fu'.
- 1913 05, 103-04, 'News from Miss Scharten, Dali-fu March 11, 1913'.
- 1913 09, 186-87, 'Elize Scharten, Likiang-fu, June 24, 1913'. [186 ontbreekt]
- 1913 10, 227-28, 'Near the Tibetan Border, Likiang-fu, Sept 18, 1913'.
- 1914 03, 55-58, E.S. 'From the Tibetan Borderland, Likiang, Jan 15, 1914'.
- 1915 12, 239-40, E.S., 'Ancestor Worship near Likiang'
- 1916 07, 122-24, 'Near Tibet'.

Spade Regen knipsels en complete nummers

Complete nummers:

14/7 (okt 1921), 18/7 (okt 1925), 20/7 (okt 1927), 20/10 (jan 1928), 20/11 (feb 1928), 20/12 (ma 1928 mist voorblad), 21/1 (april 1928), 21/11 (feb 1929), 22/4 (juli 1929), 22/5 (aug 1929), 22/7 (okt 1929).

Knipsels:

SR 10/11 (15-2-1918); 14/11 (02 1922) 183-84; 15/4 (07 1922) 62-64; 16/11 (02 1924) 172-75; 17/3 (06 1924) 47-48; 17/6 (09 1924) 94-95; 18/4 (07 1925) 94-96; 19/12 (03 1927) 189-92; 20/7 (10 1927) 109-12; 22/8 (11 1929) 123-25; 22/10 (01 1930) 154-48; 23/9 (12 1930) 143-44; 23/10 (01 1931) 154-5.

De Vereenigde Zendingsvrienden

1/10 (1938), 2/11-2/12 (1939), 3/1 (15-5-39), 3/3 (15-7-39) t/m 3/6 (15-10-39), 3/8 (15-12-39) t/m 3/9 (15-1-1940), 4/8 (15-12-1940), 4/12 (15-4-1941), najaar 1942

Gouden Schoven 56/10 (oktober 1985), 'Tot eer van God', 7-8.

Elize Scharten in *Spade Regen*

SR 10/11 (1918 02), 4, Brief uit La Bao, 19-9-1917.

SR 14/07 (1921 10), 108-110, 'Uit het binnenland van China', vervolg.

SR 14/07 (1921 10), 111-119, Uitzending Elize Scharten met T. Bakker en G. Roos

SR 14/11 (1922 02), 183-184, Brief Scharten, Bakker, Roos, Yunnan-fu, 1-12-1921.

SR 15/04 (1922 07), 62-64, Brief Scharten, Likiang, 25-4-1922.

SR 16/11 (1924 02), 172-175, Brief Scharten, Chien-Ch'uan, 25-11-1923.

SR 17/03 (1924 06), 47-48, P. Klaver, 'De arbeid in Likiang en omgeving'.

SR 17/06 (1924 09), 94-95, Brief, Likiang, 7-7-1924.

SR 18/04 (1925 07), 59-61, P. Klaver, 'Een priester uit den Na-Hsi stam'.

SR 18/06 (1925 09), 94-96, Scharten, 'China: Onze Zendelingen op reis', slot volgt.

SR 18/07 (1925 10), 106-110, Scharten, 'China: Reizen onzer Zendelingen', slot.

SR 18/07 (1925 10), 110-111, Brief G. Roos, Yong-Peh, 21-6-1925.

SR 19/12 (1927 03), 189-192, P. Klaver, 'Jaarlijksch verslag van den arbeid in Likiang'.

SR 20/07 (1927 10), 109-111, 'Uit het land der Mo-Su's'. Overgenomen Interview met mej. E. Scharten in het *Soerabaiasch Handelsblad* ca. augustus 1927.

SR 20/09 (1927 12), omslagfoto 'In menigerlei gevaren', Scharten in draagstoel vlucht uit China.

SR 20/10 (1928 01), 152-156, ES, 'Uw geloof heeft u behouden', wordt vervolgd.

SR 20/10 (1928 01), 156-160, Brieven van P. Klaver, R. Klaver, G. Roos en T. Bakker.

SR 20/11 (1928 02), 174-176, ES, 'Uw geloof heeft u behouden', wordt vervolgd.

SR 20/12 (1928 03), 188-190, ES, 'Uw geloof heeft u behouden', wordt vervolgd.

SR 21/01 (1928 04), 13-16, ES, 'Uw geloof heeft u behouden', slot.

SR 21/11 (1929 02), 168-169, ES, 'Gehoorzaamheid'.

SR 22/04 (1929 07), 53-55, ES, 'Afscheidstoespraak' d.d. 16-6-1929.

- SR 22/04 (1929 07), 62-63, Brief, Stuttgart, 21-6-1929.
- SR 22/05 (1929 08), 78-80, ES, 'Reisbeschrijving van Zuster Elize Schar-
ten', 25-6-1929.
- SR 22/07 (1929 10), 108-110, ES, 'China' (3 weken bij Kok in Peking).
- SR 22/08 (1929 11), 123-126, ES, 'China', Pei-P'ing, 14-9-1929, paleizen
keizer.
- SR 22/10 (1930 01), 154-158, ES, 'China', Pei-Ping, 8-10-1929, godsdien-
sten in China, in 1927 ca. 3 miljoen christenen.
- SR 23/09 (1930 12), 143-144, ES, 'China', Likiang, 1-10-1930.
- SR 23/10 (1931 01), 154-155, ES, 'China', Likiang 18-11-1930.